

УДК 330.322

Є. Ю. Мордань,
к. е. н., старший викладач, Сумський державний університет, м. Суми
А. В. Гуща,
студентка, Сумський державний університет, м. Суми

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОЛІПШЕННЯ

Ye. Mordan,
PhD in Economics, Senior Lecturer, Sumy State University, Sumy
A. Huscha,
student, Sumy State University, Sumy

THE INVESTMENT CLIMATE IN UKRAINE AND WAYS OF ITS IMPROVE

У статті здійснено термінологічний аналіз поняття "інвестиційний клімат" на основі його трактування різними науковцями. Розкрито основні чинники впливу на формування інвестиційного клімату в країні. Проаналізовано динаміку надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну за останні 10 років, зокрема, досліджені причини скорочення та збільшення їх обсягу за відповідний період. Розглянуто провідні галузі національної економіки, які є найбільш інвестиційно привабливими та перспективними для інвестування. Вивчено стан інвестиційного клімату за міжнародними рейтинговими оцінками провідних агентств. Запропоновано ряд заходів, що сприятимуть покращенню інвестиційного клімату в Україні та стимулюватимуть інвестиційні процеси в економіці.

The article analyzes the term "investment climate", based on the interpretation of different scientists. It reveals the main factors of influence on the formation of the investment climate in the country. The dynamics of foreign direct investment in Ukraine over the past 10 years is analyzed in the article. The reasons for the reduction and the increase in volume during the corresponding period are investigated. The most investment attractive and promising sectors of the national economy are discussed in the article. It examines the state of the investment climate according to international rating estimates of leading agencies. The article contains some suggestions for improving the investment climate in Ukraine, which stimulate investment processes in the economy.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, прямі іноземні інвестиції, міжнародні рейтинги.

Key words: investments, investment climate, investment attractiveness, direct foreign investments, international ratings.

ВСТУП

Здійснення стратегії курсу відродження економіки України вимагає величезних коштів, а також значної підтримки державою вітчизняних виробників. Сьогодні джерелом необхідних грошових коштів можуть бути інвестиції, які дадуть змогу запобігти спаду виробництва, подолати надмірну залежність вітчизняної промисловості від світової ринкової кон'юнктури, зменшити розрив між фінансовим і виробничим секторами економічної системи, а також забезпечити відродження науково-технічного і виробничого потенціалу країни.

Макроекономічна ситуація в Україні характеризується недостатньою активністю вітчизняних, а також іноземних інвесторів. Інвестиційний голод є суттєвою перешкодою для економічного зростання. Нестача інвестицій обумовлює структурні диспропорції, порушує співвідношення між виробничою, невиробничою та фінансовою сферами. Ознаками низької інвестиційної активності України є незначна частка довгострокових кредитних вкладень, малі обсяги бюджетних вливань, відсутність внутрішнього ринку інвестицій.

Таблиця 1. Методичні підходи до визначення сутності поняття "інвестиційний клімат"

№	Автор	Визначення
1	Бланк І.А.	- це сукупність політичних, соціально-економічних, фінансових, соціально-культурних, організаційно-правових і географічних факторів, які притаманні певній країні і визначають привабливість її для іноземного інвестора [2]
2	Коваленко С.О.	- це узагальнена характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних передумов, що зумовлює привабливість і доцільність інвестування в ту або іншу господарську систему (економіку країни, регіону, корпорації) [8]
3	Ланченко Є.О.	- це сукупність політичних, правових, економічних та соціальних умов, що забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та закордонних інвесторів [10]
4	Танделова О.М.	- це умови, які сприяють процесам інвестиційної діяльності у конкретному регіоні або гальмують їх [13]
5	Дорохов В., Піндур М.	- сукупність об'єктивних можливостей і обмежень, що обумовлюють інтенсивність залучення інвестицій [7]
6	Головатюк В.	- це сукупність факторів регіональної дії, що визначають можливості компаній і формують у них стимули для здійснення продуктивних інвестицій, створення робочих місць і розширення своєї діяльності [3]
7	Барановський О.І.	- це рівень досягнення потенційних інвестицій у формі коштів, цільових банківських вкладів, паїв, акцій, інших цінних паперів, рухомого і нерухомого майна, майнових прав, ноу-хау, досвіду й інших інтелектуальних цінностей, права користування землею й іншими природними ресурсами [1]
8	Крупка І.М.	- це комплекс економічних, політичних, соціальних, правових та інших заходів країни, що приймає інвестиції, спрямованих на забезпечення захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності, а також на ефективне інвестування національної економіки [9]
9	Гуткевич С.А.	- сукупність економічних передумов функціонування суб'єктів підприємницької діяльності [5]

Отримання необхідного економіці об'єму інвестицій — головна умова, без якої неможливо досягти динамічного і стабільного зростання економіки. Тому головним завданням інвестиційної політики України є створення сприятливого інвестиційного клімату як в країні в цілому, так і в окремих регіонах. Залучення інвестицій в економіку України буде можливим лише за наявності системи заходів законодавчого, виконавчого, стимулюючого та контролюючого характеру як складової частини інвестиційного клімату, які відповідатимуть національним інтересам країни та інтегрують її у світову економічну систему.

Наслідками встановлення сприятливого інвестиційного клімату в Україні стане зростання інвестицій як в абсолютному, так і у відносному вираженні, збільшення валового внутрішнього продукту, ріст показників інвестиційної привабливості та інвестиційного рейтингу країни, усунення диспропорцій у галузевій структурі виробництва.

Отже, з метою прискореного соціально-економічного розвитку України доцільним є раціональне використання інвестиційних ресурсів країни, що вимагає розробки та реалізації комплексу дій по вдосконаленню механізму формування інвестиційного клімату та створення тим самим необхідних умов для прискореного інвестиційного розвитку організаційно-правових структур.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проаналізувавши економічну літературу, яку присвячено вивченню питання щодо поліпшення інвестиційного клімату країни, ми дійшли висновку, що йому приділяють досить багато уваги. Так, окремі аспекти досліджувалися і знайшли місце у роботах багатьох вітчизняних та російських вчених, зокрема таких, як: О.І. Барановський [1], І. Бланк [2], В.М. Головатюк [3], Л.С. Гринів [4], М.В. Диха [6], В. Дорохов [7], С.О. Коваленко [8], І.М. Крупка [9], Є.О. Ланченко [10], Д. Покришка [11] та багато інших. У той же час, незважаючи на наявність значної кількості напрацювань із визначеної проблематики, потребує подальшого дослідження

питання покращення інвестиційного клімату та підвищення привабливості вітчизняної економіки в періоди економічної нестабільності, коли ризик вкладення коштів в об'єкти інвестування значно зростає.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження стану інвестиційного клімату України та розробка пропозицій щодо можливих шляхів його поліпшення.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Дослідженню сутності інвестиційного клімату приділялось чимало уваги, проте в наукових колах відсутній єдиний підхід щодо його трактування. Узагальнення поглядів сучасних вчених на розуміння поняття інвестиційного клімату наведено в таблиці 1.

Розглянувши вищенаведені підходи до тлумачення поняття інвестиційний клімат, дійшли висновку, що вони різняться між собою, проте мають як спільні, так і відмінні характеристики.

Окрім того, деякі науковці поняття "інвестиційний клімат" ототожнюють з поняттям "інвестиційна привабливість", але на нашу думку, ці терміни мають неоднорозначне трактування і якщо, наприклад, для іноземного інвестора вони є абсолютно однаковими, то для вітчизняного — інвестиційний клімат є більш ширшим та більшою мірою характеризує загальну ситуацію в країні або регіоні, а інвестиційну привабливість доцільніше використовувати для певної галузі або навіть окремого підприємства.

На наш погляд, визначення терміну інвестиційного клімату більш повно та змістовно розкрито у працях Бланка І.А., Коваленка С.О., Головатюка В. та Ланченко Є.О., які вважають, що його варто розуміти як сукупність різного роду факторів впливу (політичних, соціально-економічних, фінансових, соціально-культурних, організаційно-правових і географічних), які притаманні певній країні (регіону, галузі) і визначають рівень її привабливості для іноземного інвестора.

Україна має значний інвестиційний потенціал, а зокрема: є одним із найбільших потенційно містких ринків в Європі; володіє багатими природними ресурсами; має

Таблиця 2. Чинники, що формують інвестиційний клімат країни

	Чинник впливу на інвестиційний клімат	Фактори сприятливого впливу на інвестиційні чинники
Економічні	Зовнішньоекономічні умови	- забезпечення вітчизняних підприємств новими ринками збуту; - залучення до країни іноземних інвесторів, які виготовляють товари, що не виробляються на території країни; - надання державних кредитів; - членство у всесвітніх організаціях
	Ринок праці	- підвищення конкурентоспроможності працездатних осіб на ринку праці; - створення умов для самозайнятості населення
	Економічна динаміка країни	- вдосконалення технологій виробництва; - збільшення обсягів залучених ресурсів; - зростання підприємницької активності населення; - збільшення кількості та якості трудових ресурсів; - активізація попиту населення; - розширення кредитної системи; - зменшення монополізації виробничих і збутових ринків, - зниження вартості на виробничі ресурси, - зниження податкової ставки
	Стан внутрішнього ринку	- зростання прибутків підприємств; - експансіоністська бюджетна політика, яка розширює державне споживання та інвестиції; - достатність ліквідних ресурсів підприємств; - доступна вартість кредитних ресурсів
	Інвестиційна активність інвесторів	- виконання державної програми приватизації; - зміна структури форм власності; - мотивація фізичних і юридичних осіб щодо процесів приватизації
Політично-правові	Податкова система	- надання податкових пільг щодо сплати податків інвесторам в певних галузях національної економіки; - сприяння залученню інвестицій в економіку країни при оптимальному податковому навантаженні
	Державна інвестиційна політика	- забезпечення належного рівня розвитку економіки в цілому; - удосконалення структури економіки; - формування задовільного стану основних виробничих фондів, ефективність їх використання; - наявність високого рівня науково-технічного розвитку країни; - здійснення ефективного державного управління
	Політико-правові умови	- відсутність протиріч між виконавчими й законодавчими органами влади; - вдосконалення правової бази, створення логічно завершеного системного законодавчого забезпечення економічних процесів, зокрема інвестиційної діяльності; - стабільність законодавства
	Нормативно-правове поле інвестиційної діяльності	- наявність законодавства про іноземні інвестиції, регулювання зовнішньоекономічної діяльності
	Інституційна система	- досконала законодавча основа функціонування суб'єктів інвестиційного процесу; - встановлені правила ведення підприємницької діяльності на території країни
Матеріально-технічні	Наявний виробничий потенціал	- забезпеченість підприємств основними засобами; - стан основних засобів; - ефективність використання основних засобів
	Розвиток інфраструктури	- мережа вантажних терміналів та інших багатофункціональних комплексів необхідних для різноманітних операцій з усіма видами вантажів; - митні склади та інші підрозділи для тимчасового зберігання товарів та для митного переоформлення імпорту-експорту; - якісні залізничні колії та автомобільні дороги; - розгалужена інфраструктура водного та морського транспорту; - наявність інфраструктури для логістичного сервісу (мотелі, їдальні, АЗС, СТО тощо); - інформаційна інфраструктура (мобільний зв'язок, доступ до мережі Internet, GPS тощо)

Джерело: складено автором на основі [4; 6].

високий рівень науково-дослідних розробок у багатьох галузях науки і техніки та значний науково-технічний потенціал; володіє значним сільськогосподарським потенціалом (вигідне географічне розташування, сприятливий клімат, родючі ґрунти); має добре розвинену інфраструктуру. Окрім того, привабливість української економіки для іноземних інвесторів ґрунтується на наявності відносно дешевої кваліфікованої робочої сили [1].

Проте, незважаючи на ряд потенційних переваг, існують також фактори, що формують несприятливий та ризиковий інвестиційний клімат країни та гальмують надходження інвестиційних ресурсів у національну економіку. До них слід віднести: недосконалу нормативну базу з питань захисту законодавчих прав та інтересів інвесторів, нестабільну політичну ситуації, нерозвинену виробничу та соціальну інфраструктури, наявність ко-

рупційних схем, девальвація національної валюти, наявність військових дій та інше.

Таким чином, покращення чи погіршення інвестиційного клімату країни (регіону, галузі, підприємства і т.д.) відбувається під впливом певних чинників, які прямо чи опосередковано впливають на процеси інвестування та, в свою чергу, можуть сприяти активізації чи гальмуванню інвестиційної активності. На основі проведеного дослідження здійснимо групування за сферою прояву чинників, що формують інвестиційний клімат будь-якої держави, та визначимо основні фактори впливу на них (табл. 2).

Проаналізуємо сучасні особливості стану інвестиційного клімату в Україні через обсяг надходжень від нерезидентів за останні декілька років та на цій основі сформуємо відповідні висновки щодо шляхів покращення інвестиційної ситуації в країні.

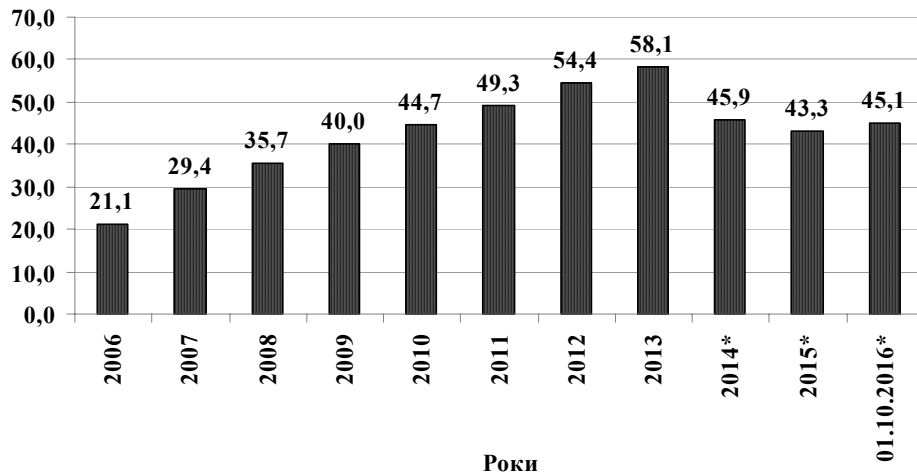

Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій (зростаючим підсумком з початку інвестування), млрд дол. США

Джерело: [13].

На сьогоднішній день прями іноземні інвестиції — це найбільш необхідна та актуальна форма капіталовкладень для країн з економікою, що розвивається, адже вони дають можливість реалізувати масштабні проекти. Крім того в країну, в яку залучаються такі інвестиції, поступово впроваджують нові технології, нові моделі корпоративного управління та інший сучасний практичний досвід.

В Україні є великі перспективи із залучення іноземних інвесторів у національну економіку, але для цього необхідно покращити інвестиційний клімат. Збільшення обсягів залучених іноземних інвестицій це, в першу чергу, розвиток виробництва, підвищення рівня життя населення, збільшення кількості робочих місць, обмін досвідом, передача передових технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку і т.д.

За даними Державного комітету статистики, загальний обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 01.10.2016 року становив 4 405,8 млрд дол. США, що на 6 % більше, ніж у попередньому році, але на 26 % менше ніж в 2013 році (рис. 1). Загалом за 2016 рік у країну було вкладено 4 405,8 млрд дол. США прямих інвестицій, для порівняння, у 2015 році цей обсяг становив 3 763,7 млн дол. США [13].

Як видно з рисунка, протягом 2006—2013 років динаміка обсягу іноземних вкладень має висхідне положення і на кінець 2013 року загальний обсяг інвестицій за роки незалежності України досяг 58,1 млрд дол., що в 2,7 рази більше, ніж у 2006 році. Найбільшими темпами іноземні інвестиції залучалися у 2007 році (зростання на 8,3 млрд дол. США), 2008 році (зростання на 6,3 млрд дол. США) та 2012 році (зростання на 5,1 млрд дол. США). Причиною цього стали позитивні зміни у структурі економіки. Зокрема у 2006 році спостерігалася тенденція активного зростання експортної спрямованості інвестиційного машинобудування. Тому лідируючі темпи зростання виробництва в машинобудуванні, відзначені у 2007 році, коли галузь зросла на 28,6 %, позитивно вплинули на активізацію інвестиційних процесів. Щодо 2012 року, то він став для України роком прове-

дення футбольної першості. У зв'язку з цим знайшлося чимало охочих вкласти свої кошти у розвиток інфраструктури України, побудову спортивних споруд, об'єктів готельно-ресторанного бізнесу та інших об'єктів.

Однак у 2013 році позитивна тенденція до зростання іноземних інвестицій змінилася різким зниженням абсолютного приросту, і у 2012 році до країни надійшло інвестицій на загальну суму 3,7 млрд дол. США, що нижче навіть значення після кризового періоду. Така ситуація свідчить про зниження інвестиційної привабливості країни та погіршення умов здійснення інвестиційної діяльності.

Як уже було зазначено, за останні три роки спостерігався значний вплив обсягу іноземних інвестицій з української території. Так, за підсумками 2014 року з країни було вилучено 12 млрд дол. Причиною був перш за все політичний міжнародний конфлікт з Росією, що призвів до анексії Криму та початку військових дій на Сході. Як наслідок, було дестабілізовано економічну ситуацію в країні, посилено соціальну напругу, знижено рівень добробуту населення та створені умови для невизначеності у майбутньому.

З 2016 рік іноземні інвестиції надійшли із 125 країн світу. Основними інвесторами в Україну досі залишаються такі країни, як Кіпр, Нідерланди, Німеччина, Російська Федерація, Австрія, Великобританія, Британські та Віргінські Острови, Франція, Швейцарія та Італія (на них припадає 83,1% загального обсягу інвестицій). Високий ступінь інвестування з Віргінських островів та Нідерландів пояснюється тим, що їм притаманні певні елементи офшорних зон, адже для зареєстрованих у цих країнах іноземних компаній надаються суттєві пільги. Режим офшорної зони, що діє на Кіпрі, сприяє здійсненню з території острова значних за обсягом інвестиційних ресурсів, частина яких є коштами дочірніх структур та підрозділів українських компаній.

Іноземні інвестори надають перевагу вкладення коштів у вже розвинені сфери економічної діяльності. Розглядаючи галузевий розріз, можна говорити, що за останні роки інвестиційно привабливими стали такі сфери діяльності, як фінансова та страхова (приблизно 25%), переробна промисловість (приблизно 25%),

оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (приблизно 10%).

В Україні є сфери, які мають значні конкурентні переваги та в перспективи можуть зацікавити іноземного інвестора, — це військово-промисловий комплекс, хімічна та фармацевтична, аерокосмічна галузь, ІТ та високі технології, туризм. Але незважаючи на це, несприятливий інвестиційний клімат в Україні стримує інвесторів, і щоб покращити його, необхідно наполегливо попрацювати над нормативно-правовою базою у сфері інвестування. У цьому випадку важливу роль відіграє державна політика щодо іноземних інвестицій. Суть цієї політики полягає в пошук співпраці з іноземними інвесторами, регулюванні економічної, політичної та соціальної діяльності, контролі за станом ринку.

Характеристика інвестиційного клімату будь-якої розвиненої країни як сукупності обставин, що неодмінно впливають на інвестиційний процес та діяльність, завжди надається державними структурами, департаментами стратегічного формування корпорацій, самостійними експериментальними інститутами та щорічно висвітлюється в різноманітних світових рейтингах.

За результатами дослідження, опублікованого в рейтингу Doing business (рейтинг легкості ведення бізнесу), яке щорічно проводиться Світовим банком, Україна в 2017 році (за результатами діяльності 2016 року) піднялася на одну позицію за інвестиційною привабливістю. Зараз вона займає 80 місце серед 190 держав, що беруть участь у дослідженні. Порівнюючи з 2015 роком, Україна піднялася на 7 сходинок. За середніми підрахунками експертів Світового банку, кожен наступний пункт вище в рейтингу Doing business, приносить державі близько 500 мільйонів доларів США інвестицій в економіку.

Не дивлячись позитивну тенденцію узагальнюючого показника, є критерії, які погіршились, зокрема:

- вирішення проблем з платоспроможністю — із 141 на 150 місце;
- міжнародна торгівля та співробітництво — із 110 на 115;
- реєстрація власності населення — із 62 на 63;
- доступ до отримання кредитів — із 19 на 20;
- сплата податків — вниз на 1 сходинку із 83 на 84.

На основі здійсненої комплексної оцінки інвестиційного ринку України, можна стверджувати, що на сьогодні існує досить значна проблема щодо активізації інвестиційних процесів в силу певних суб'єктивних та об'єктивних чинників, що формують несприятливий інвестиційний клімат країни.

Поліпшення інвестиційного клімату, як на державному, так і на регіональному рівні — це першочергове завдання, яке потребує вирішення з метою сприяння інтенсифікації економічної активності та ресурсного забезпечення модернізації економіки.

Для покращення інвестиційного клімату в Україні необхідно провести ряд заходів які комплексно впливають на інвестиційне середовище в країні, серед таких заходів варто назвати [1]:

- підвищення рівня загального розвитку регіону та рівня розвитку інвестиційної інфраструктури;
- покращення демографічних характеристик;

— контроль за рівнем криміногенних, екологічних та інших ризиків;

— удосконалення правової та нормативної бази держави, націлених на створення і функціонування стабільної економіки;

— ведення політики, направленої на стійке зниження інфляції та інфляційних очікувань;

— підвищення рівня ВВП;

— врегулювання проблеми державного боргу;

— скорочення масштабу корупції в органах самоврядування;

— розвиток фінансового сектору.

Також можна перейняти досвід сусідніх країн, наприклад, Грузії, де для інвесторів було створене так зване "єдине вікно", куди вони можуть звернутися в будь-який момент для вирішення різноманітних проблем чи отримання відповідей на власні питання. Будь-який позитивний та вдалий досвід інших країн буде для України корисним.

Названі заходи не в змозі вирішити усіх проблем щодо залучення інвестицій в економіку України, які накопичувались та посилювались роками, але ці дії можна розглядати як перші кроки та основні напрями у сфері вдосконалення інвестиційного клімату. Також важливою умовою є те, що політика, яку необхідно провести, повинна бути направлена на постійне і поступове вирішення накопичених проблем та покращення ситуації, а не на швидке подолання найпростіших негативних явищ. Отже, потрібна довгострокова стратегія направлена на стимулювання залучення інвестицій в економіку України, закріплена в державній економічній політиці.

Раціоналізація на всіх рівнях управління комплексу заходів, спрямованих на формування сприятливого інвестиційного клімату, дозволить повною мірою використовувати накопичений раніше інвестиційний потенціал народногосподарського комплексу країни, створить необхідні передумови прискореного соціально-економічного зростання, як в короткостроковій, так і в довгостроковій і стратегічній перспективі.

ВИСНОВКИ

У статті досліджено методичні підходи різних авторів до визначення сутності інвестиційного клімату та розмежовано дане поняття з поняттям "інвестиційна привабливість", яке є більш вужчим за своєю сутністю.

Окрім того, розкрито могутній економічний потенціал України, а також виявлено фактори, які негативно впливають на інвестиційний клімат країни. Чинники, які формують інвестиційний клімат держави згруповано відповідно до сфери їх прояву та в рамках яких виділено основні позитивні фактори впливу на активізацію інвестиційних процесів.

Іноземні інвестиції визнано актуальною та перспективною формою капіталовкладень для України. Завдяки аналізу обсягів прямих іноземних інвестицій за останнє десятиліття, з'ясовано, що іноземні вкладення зростали до 2013 року, після чого відбувся спад їхніх обсягів, що відобразилося на добробуті населення та економічній ситуації в цілому. У статті виділено основні країни-інвестори в Україну, а також найпривабливіші для них галузі (фінансова сфера, переробна промис-

ловість, торгівля, ремонт транспортних засобів). Зроблено висновок, що покращення потребує нормативно-правова база у сфері інвестування.

На основі рейтингу інвестиційної привабливості, розробленого Світовим банком, було досліджено місце України серед інших країн світу та відзначено позитивні зрушення на національному інвестиційному ринку.

У результаті дослідження представлено ряд заходів, які можуть покращити інвестиційний клімат України. Відзначено, що інвестиційна політика не може дати миттєвих результатів, а потребує поступового та довготривалого втілення.

Література:

1. Барановський О.І. Залучення інвестицій: питання теорії та практики / О.І. Барановський, М.М. Туриянська. — Донецьк, 1999. — 276 с.
2. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И.А. Бланк. — 2-е изд., перераб. и доп. — К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. — 656 с.
3. Головатюк В.М. Проблемно-ориентированные подходы в оценке инвестиционной привлекательности социально-экономической среды в контексте инновационного развития [Електронний ресурс] / В.М. Головатюк, В.П. Соловьев. — Режим доступу: <http://www.iee.org.ua/files/alushta/02-dolovatyuk-problemno-or.pdf>
4. Гринів Л.С. Національна економіка: навч. посіб / Л.С. Гринів, М.В. Кічурчак. — Львів: "Магнолія 2006", 2008. — 464 с.
5. Гуткевич С.А. Инвестиционная привлекательность аграрного сектора экономики. — К.: Изд-во Европ. ун-та, 2003.
6. Диха М.В. Державна інвестиційна політика: її складові та значення у розвитку національної економіки / М.В. Диха // Вісник ХНУ. — 2010. — № 6, Т. 1. — С. 29—32.
7. Дорохов В. Инвестиционный климат. Инвестиционная привлекательность регионов и отраслей России [Электронный ресурс] / В. Дорохов, М. Пиндур. — Режим доступу: http://studopedia.ru/1_63666_investitsionny-klimat-investitsionnaya-privlekatelnost-regionov-i-otrasley-rossii.html
8. Коваленко С.О. Інвестиційний клімат в Україні та напрями його покращення / С.О. Коваленко // Вісник економіки транспорту і промисловості. — № 38. — 2012. — С. 366—369.
9. Крупка І.М. Формування макроекономічного інвестиційного середовища в Україні // Фінанси України. — 2004. — № 4. — С. 87—96.
10. Ланченко Є.О. Соціально трудові проблеми розвитку інвестиційних процесів у сільському господарстві / Є.О. Ланченко // Вісник Вінницького політехнічного інституту. — № 3. — 2012. — 71—74 с.
11. Покришка Д. Динаміка інвестиційного клімату країн Східної Європи — досвід для України [Електронний ресурс] / Д. Покришка, О. Бабанін, В. Шкадюк. — Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/june2009/01.htm>
12. Сербіненко Н.В. Джерела фінансування інвестиційної діяльності / Н.В. Сербіненко // Держава та регіони. — 2004. — № 2. — С. 197—200.

13. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. — Офіційний сайт. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

14. Танделова О.М. Инвестиционная привлекательность регионов России [Электронный ресурс] / О. Танделова. — Режим доступу: <http://globuss24.ru/doc/investicionnaa-privlekatelnost-regionov-rossii>

References:

1. Baranovs'kyj, O. I. and Turyians'ka, M. M. (1999), *Zaluchennia investytsij: pytannia teorii ta praktyky* [Attraction of investments: theory and practice], Donetsk, Ukraine.
2. Blank, I. A. (2004) *Finansovyj menedzhment. Uchebnyj kurs* [Financial management. Training course], 2nd ed, Jel'ga, Nika-Centr, Kyiv, Ukraine.
3. Golovatyuk, V.M. and Solov'ev, V. P. (2012), "Problem-oriented approaches in assessing the investment attractiveness of the socio-economic environment in the context of innovation development", available at: <http://www.iee.org.ua/files/alushta/02-dolovatyuk-problemno-or.pdf> (Accessed 20 May 2017).
4. Hryniv, L. S. and Kichurchak, M. V. (2008), *Natsional'na ekonomika* [National Economy], Mahnoliia 2006, L'viv, Ukraine.
5. Gutkevich, S. A. (2003), *Investicionnaja privlekatelnost' agrarnogo sektora jekonomiki* [Investment attractiveness of the agrarian sector of the economy], Izd-vo Evrop. un-ta, Kyiv, Ukraine.
6. Dykha, M. V. (2010), "State investment policy: its components and importance in the development of national economy", *Visnyk KhNU*, vol. 6, pp. 29—32.
7. Dorohov, V. and Pindur, M. (2017), "Investment climate. Investment attractiveness of regions and branches of Russia", available at: http://studopedia.ru/1_63666_investitsionny-klimat-investitsionnaya-privlekatelnost-regionov-i-otrasley-rossii.html (Accessed 20 May 2017).
8. Kovalenko, S. O. (2012), "The investment climate in Ukraine and directions of its improvement", *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 38, pp. 366—369.
9. Krupka, I. M. (2004), "Formation of macroeconomic investment climate in Ukraine", *Finansy Ukrainy*, vol. 4, pp. 87—96
10. Lanchenko, Ye. O. (2012), "Social and labor issues of investment processes in agriculture", *Visnyk Vinnyts'koho politekhnichnoho instytutu*, vol. 3, pp. 71—74
11. Pokryshka, D. Babanin, O. and Shkadiuk, V. (2009), "The dynamics of the investment climate in Eastern Europe — experience for Ukraine", available at: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/june2009/01.htm> (Accessed 20 May 2017).
12. Serbinenko, N. V. (2004), "Sources of financing investment", *Derzhava ta rehiony*, vol. 2, pp. 197—200.
13. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2017), "Statistical information", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 20 May 2017).
14. Tanelova, O. M. (2017), "Investment attractiveness of Russian regions", available at: <http://globuss24.ru/doc/investicionnaa-privlekatelnost-regionov-rossii> (Accessed 20 May 2017).

Стаття надійшла до редакції 27.05.2017 р.